

Bozgor Elian

Pedro és Pedró

(Ha ünnep lenne, ünneprontó lenne!)

B. Ervin emlékének

*A Bauer emlékindítvány (ad hoc-társu-
lás) tagjainak:*

Gyarmati Istvánnak,

Sarkadi Balázsnak,

Schubert Andrásnak,

S. Tóth Lászlónak,

Vekerdi Lászlónak,

Zana Zoltánnak

Az évekkel ezelőtti elhatározás – eleddig – elhatározás maradt. Nem sikerült akkoron az a „Melville-féle karózás”, úgyhogy darabig szabad-halként úszkálga-
tott e semmi-valami (egy újsághír), amit világunk partjainak ütköztettek a sajtó
munkásai, közējük gondolva a képelgés- és hangzás-szolgálat embereit is.

Úgy is fogalmazhatnánk, hogy amikor személyesnek és világnak szorongat-
tatásai (együtt) kivesznek bennünket a szemlélődés szibarita örökkéjéből (va-
lójában örök-jelenéből): tehát „felbukkanni látszik” nálunk egy témának, akkor
igyekszünk azt magunkhoz kötni valamilyen előzetes- vagy munkacímme-
l. Ha nem is úgy, mint bálnát; s nem is: kábelvastagságú kötélén, s karóvége-szi-
gonnyal; avagy éppen: cérnaszáli ellenerővel.

És most olvassuk György-Lajos Borchesz lírai (próza) művét, s mindjárt is
adódék, hogy legyen akkor a cím: „Pedro és Pedró”. Merthogy az ő Szalvadó-
res(z)e – Pedro. (Lehet, hogy „A mi Pedrónk” kifejezőbb lenne, de a tartalom
talán így kevésbé sérül, s messzebb se kerül önmagától s attól, ami a formát
adja: lévén, hogy e kettő lehet – egy...)

Magunk csak lehető-ritkán alkalmatlankodunk majd ez elbeszélésben
(„nagyapa-Acevedo még találkozott Pedro-úrral” – beemelés tőlünk; Borges
után); nem bővítünk, nem színezünk: a bajosan követhető „valóság” folyama-
taiban – melyek szemlélésébe könnyű belefáradni (ahogy elbizonytalanodni
sem nehéz azokban) – bennük: előbb vagy utóbb enélkül is helyére kerülhet ez
is, amaz is: a valóságot hát, nem fogjuk kísértetni, csupán leszállítunk – követ-
hetésnek szintjére – egy-egy jelenséget (a jelenség mint a valóság leszállított
mozgása?), s kapott adatokra fogalmazunk új s újabb kérdéseket. Tudva, hogy
kérdésekben is azért ott-találhatók valamilyen (változásokra is utaló) föltevés-
sek. Ám ezek a tételezések lazábban tartoznak valósághoz, mint adott folya-
matok változásaihoz.

Szükítjük is mindjárt szereplőinknek körét, elfogadva a hármás „ajánlást”;
itt is férfi-nő párosról lesz szó, s erre a párra vetül harmadikul a kor; s részben:

annak „megtestesülése” (?), annak, akinek ugyanúgy volt intézményi-hatalmi támogatója (ÁVH, Ávó, etc.), mint volt de Rosas-diktátor idején, s annak neve lett volna (milyen gyalázatosan is rímel ez *mazurkára...*: Mazorca. A diktátor – különben – 1793 és 1877 között élt). Az idő azonban 104 évvel későbbi; nevezük is nevéen: Ezerkilencszázötvenhat. Különleges név, s egyben eléggé kifejező is.

A mi Pedrónknak (két-három nemzedékkal később érkezve e világba): nem sikerült neki – őseiben – kikeverednie a létezés szükösségeiből: ún. kétkezi ember volt, s huszadik századi Magyarországon.

Teljes nevével – nem szolgálhatunk (ha már csöbe húztuk magunkat e név-vendégséggel), de nem is lenne sok haszna annak, ha anyakönyvekre mutogatnánk, tudjuk, mik azok. S ugyanezt mondhatjuk a feleség nevével kapcsolatban. Sokadszorra meg élhetnek is még, s egyáltalán nem biztos, hogy nevüket adnák holmi irodalmi fontoskodáshoz...

*

Korántse lovak dübögése: nem patacsata verte fel az éjszakai utca csendjét. Már háború utánra motorizálták a belső s külső államvédelmet: annak alkalmazottjai-beosztottjai (a nép szavával élve) „feketeautókon furikáztak”. Újabb típusokon (pl. Mercedeseken) jobbára főnökök, fullajtárfélék pedig a civil-változatok valamelyikén bukkantak fel egy-egy környéken, cirkálva ott-fele, avagy beálltak egy cél-épülethez, -házhoz. Ennél a falusi háznál is megjelentek: gyári munkás hajlékának kapuján zörgettek; eredetükben hasonfélék, maguk is munkásivadékok, vagy zsellérsarjak, vagy még mélyebbről érkeztek, s nem afféle „martalócok”, akik a jómódú Pedro Salvadores házára törtek, abban garázdálkodtak, stb. Csakhogy annak sikerül „megugrania”. Sikerült neki arrébb-löknie az ebédlőasztalt, félrehúznia a szőnyeget, és sikerült... pincébe menekülnie. Úgyhogy mire a lovasok benyomultak, Salvadores felesége már helyére tette a szőnyeget, visszatolta az asztalt; s a hivatlan látogatók kérdésére – válaszul – sajnálattal közölhette, hogy ura... „ó! Uruguayba szökött...”

Bár azok se lehettek semmivel se leleményesebbek, azok, akik a mi Pedrónkat keresték, kudarcukra ugyanúgy törtek-zúztak, terrorizálták az asszonyt, mintha nem is lett volna a két helyszín s esemény közt tízezer kilométernyi távolság és bő száz év. Pedró menedéke azonban egy magyar tyúkol lett.

De ez már 1957 elejére esik...

Elképzelni se tudom, hogy mekkora tett lehetett az: évekig „abban lenni”. Nem merem mondani azt, hogy: „élni”... s úgy *lenni*, ahogy *ő volt*. Elég lehetséges, hogy az *ő* „igazi története”: abban a tyúkolban kezdődhetett (és folytatódhatott is – abból): ha nem is kilenc évvel később, mint Pedro pincés élete. Azé a Pedroé, azé, aki puffadtan, viaszsárgán (talán zölden is?): feljött egyszerre a világra (hogy élete végéig se feledhesse másikat felét?), érkezett „rabságból”, s azután már csak visszafogottan volt képes szólni; elvett földjeiért nem részesült kárpótlásban, s szegényen halt meg. Szegényen; hacsak nem emeljük ide azt, hogy milyen felesége volt.

Hogy micsoda asszony volt mellette; mint a mi Pedrónk mellett is.

Gondoljunk csak bele; abba, hogy egyetlen év is 365 nap (kalendárok egyensúly-szökéseit most hagyjuk). Hogy egyetlenegy év is: nyolcezerhétyszáz-

hatvan óra, ötszázhuszonötezer-hatszáz perc. Ami 31 millió 536 ezer másodperc. Az emberi szív, ugye? – „átlagos élettartamban” (elégedjünk meg ennyivel) – kb. hatvan-hetvenszer ennyit dobban. A gyorsan élő organizmusok szíve – pl. olyanokéé, mint amilyenek az éjszakai cickányok: ezeknek a lényeknek szíve szaporábban üt. És hamarabb is használja el ez a szervezet a maga *non-equilibrikus képességeit*; beleértve szerkezetét, szerkezetének újító- s külső-belső munkavégző erőit, s hamarabb merül ki. S azért hamarabb, mert sok egyébvel is kell még foglalkoznia: ahelyett, hogy *maradéktalanul* világbani kiegyenlítődése ellen fordítaná minden energiáit... Valóban. Amilyen nevetséges lehet ez a biologizálás, s amilyen nevetségesek lehetnek ezek a számok (ebben a kontextusban), olyan tragikusak is egyben, ha történetünkben nézzük elvontságuk: hiszen mégiscsak (egyáltalán) nem elvontságokról beszélünk; akkor, amikor pincéről s tyúkólról és Pedroról... és a mi Pedrónkról szólunk...

A „beszámoló” kétségeit is megosztja olvasójával akkor, amikor arról beszél (egyébként ez egyike a „legkérdésesebb” mondatoknak is) arról, hogy Salvadores: „miután szemei megszokták a sötétet” – Salvadores „nem gondolt semmire se”, még csak gyűlölködésre se gondolhatott, még csak a leselkedő veszélyre sem...

De vajon mi volt a tyúkólban?

Egy levert népfelkelés kétes univerzumában... Vajon abban is csak „ott volt” Pedró? és slussz? Milyen hírekkel érkezett (hozzá) napra nap – az asszony...? Hogyan lehetett „egyezettetni” pl. (abban a „világban”, ami nem is létezett; s ennyiben olyan is lehetett az, mint fenti számok lehetnek): hogyan?... s ilyen hírekkel, hogy: már a Munkástanácsoknak is végük... hogy május 1-jén, a Dózsa György-úton (Budapesten) százezrek integettek az új vezetésnek. Vagy... hogy a legitim Miniszterelnököt és bandájának tagjait kivégezték (ez egy évvel később esik ugyan már...). S hogy tudósok és művészek (azok, akik megtévedtek az eseményekben) – visszatérhettek a köz szolgálatába. És így tovább. S hogy „újra-alakulnak” majd... írók-költők is; hamarosan...

A szerelem dolgai – úgy látszik – az ember szorosabb helyzetében is: szükségként vannak jelen. Salvadores felesége két gyereket szült (nagyon lehetséges, hogy férje gyerekeit szülte azokkal) – s nem bukott le. Úgy altatta (?) a katonák gyanúját (?), hogy éppen hatóságaiknak varrt, nekik-rájuk dolgozott; az ő „kegyelemkenyerükön” élt: így tengette életét, együtt gyerekek életével s férje-Pedroéval...

Persze, a családok – ilyen vagy más okokra – megvetik sajátjaikat. Hogy itt volt-e bocsánatkérés és bocsánat, ezt nem tudom. Buenos Airesben volt: Szinyóra Salvadorestől – de Rosas bukása után – térden állva kértek bocsánatot azért, amiért cafatnak gondolták, s mondták...

Indokolt lehet a kérdés. Mi volt és ki volt Pedro Salvadores?... De a körülmények, a történeti-családi, stb. tények nagyon távoliaknak tűnnek innen nézve. Talán nekünk is föl lehetne tennünk e kérdést: éspedig Pedrónkra (voltaképp egész „pedróságunkra”) vonatkozóan. Mi volt... ki volt ő? Mi voltunk... mik voltunk – mi...? Kik voltunk? De erre most – talán – nem is lehet válaszolni.

Egyáltalán: mi szolt amellett, hogy „élni kell”? Mi? A hit? A „hírekkel” szembeni meggyőződés? A test kényszerei („motívumai”) szoltak ebben? az élet hatékonysága szolt? A lélek „erői” szoltak? Majd... a szabadulás *utáni* „csellen-

gés"?... csalinkázás erői szóltak? a taposómalom rutin-nyomvonalain? a körök körei mentén?... A „ha már elkezdtük, haladjunk is vele”? (a „ha már elkezdett bennünket – vigyen is akkor már véghez minket”?). A hósi korlátoltság szólt? A gyávaság? az evidens?... A „tényleg... úgy látszik, mintha...”? S még mik lehetek azok? A kegyes igazságok? A szégyentelen hazugságok? (az, hogy hullák hegyein keletkezhetik csak új, s a túlélők meg pusztá konzervatív tényezői egy *lehető, nem-lehető fejlődésnek?*). És mik még? És szólt... mi még? A „na és a többi...”? A „hát, nem ezért jöttünk a világra, hogy...”? A „tudjuk, hogy tudom, hogy tudod...”? A „nem tudtam, hogy nem tudod, hogy nem tudtam”? A tyúkoknak nem igen világítottak villanylámpával. A mi Pedrónknak aligha lehetett még petróleum- vagy viharlámpája is. Esetleg zseblámpája... s még olvashatott is annak fénykörében... Mit csinált ő? Arról álmodni, amiről a többi? És azok mit csináltak? És most mit csinálnak? Miről lehet *úgy* álmodni? És ott a rettegés a „látogatóktól”. Ezekről mennek az álmok? Tankokról? utcai csatákról? tizenéves fiukról-lányokról? bombázó repülőrajokról? visszavonulásról-menekülésről?... Hiszen az emlékezet is kopik. Mi marad a világból? – kakas és néhány tyúk világában... Éjszaka, éjszaka... És velük álmodik...

A mi Pedrónk – hogy az állami hóhér felhagyott „térítő missziójával” (a hatalom amnesztiát hirdetett) – Pedrónk: kilépett (hat év után) a tyúkölből... és nem ismert udvarra, nem ismert családra, nem ismert égbogozatra...

Lehet, hogy még nem is lát. Zavarja a világítás –

*

Világosság?!... „Világítás” – – –

Hogy itt a Sors. Az, amit így neveznek (akármi is ennek tartalma). Én inkább metaforát keresnék rá: hogy átvihessek-menthessek ez évszázadokon. Az én hibám, hogy nem találok: se „kimeríthetlent”, sem pedig semmilyen se.

Mintha *védettfutás*. Vén barátomnak tetszett még e szó: Mintha. Nekünk is – történetünkben – mintha *ilyesmiből* igencsak jutott volna. S noha szakavattottak állítják, hogy szélárnyékban: erőt takarít a maratonfutó; mégse jutottunk előrébb. És már hallván is, hogy hiszen, emelkedő művészetek, tudomány, de haladó pangó-hullámos politika.

Mindegy.

Életünk – személyese, együttese – belefoglaltatik saját magába. Ahogy egy muslincatetem vagy falevél is: évmillióiban foglaltatik a maga ragyogó és áttetsző borostyánkorporsójába...